

WALTER SCOTT
**Margaret Teyzemin
Aynası**

WALTER SCOTT
MARGARET
TEYZEMİN AYNASI

Can Klasik

Margaret Teyzemin Aynası, Walter Scott

İngilizce aslından çeviren: Burcu Yılmaz

The Keepsake Stories içinde:

“My Aunt Margaret’s Mirror”

“The Tapestry Chamber or The Lady in the Sacque”

İlk baskı: The Keepsake for 1829, 1828

© 2024, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Bu çeviri Nilüfer Belediyesi'nin Misi Yazıevi'nde yapılmıştır.

1. basım: Nisan 2024, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Cansu Varol İzmirli

Düzeltili: Melis Oflas

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak illüstrasyonu: Akif Kaynar

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık Yayıncılık San ve Dış Tic. Ltd.

Maltepe Mah. Davutpaşa Çifttehavuzlar Sk. No: 16 Acar San. Sit.

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 45099

ISBN 978-975-07-6332-8

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

WALTER SCOTT
MARGARET
TEYZEMİN AYNASI

ÖYKÜ

İngilizce aslından çeviren

Burcu Yılmaz

♥can

WALTER SCOTT, 1771'de Edinburgh İskoçya'da doğdu. Altısı çocuk yaşta ölen dokuz çocuklu bir ailenin oğluydu. Ailesi soylu kökenlere dayanıyordu. Okula çok erken başladı. Babası da avukat olan Scott yüksek eğitime hukuk alanında başladı, ancak İskoç tarihi ve kültürüne duyduğu büyük ilgi onu hukuktan yazmaya yöneltti. Edebiyat ve tarih bilgisi, Avrupa romantizminde tarihî roman türünün kurucusu olarak anılmasını sağladı. İskoç halk masallarının yeniden keşfedilmesinde önemli rol oynadı. Alman romantizmi, gotik romanlar ve İskoç baladları üzerinde çalıştı. İlk eseri bir Alman baladının çevirisiydi. *Minstrelsy of the Scottish Border*'la bir edebiyatçı olarak anılmaya başladı. Bunu Scott'ı İskoç edebiyatının en önemli ismi haline getirecek *Marmion*, *Göldeki Kadın*, *Waverley* romanları gibi sayısız şiir roman ve oyun takip etti. 1832'de öldü. Öldüğünde borç içindeydi, ancak romanları dönemin en çok satanları arasındaydı.

BURCU YILMAZ, 1986 İstanbul doğumlu illüstratör, editör ve çevirmen. Anadolu Üniversitesi İletişim Tasarımı Bölümü'nden mezun oldu. Nâzım Hikmet Akademisi Edebiyat ve İstanbul Üniversitesi İtalyan Dili ve Edebiyatı bölümlerinde öğrenim gördü. 2011'den bu yana çocuk ve yetişkin edebiyatı alanında çevirmenlik ve redaktörlük yapıyor.

İçindekiler

Margaret Teyzemin Aynası	13
Goblenli Oda veya Ceketli Kadın.....	55

ÖYKÜYE DAİR

Genellikle ALMANAK diye bilinen, çok sayıda gravürle bezeli; düzyazı ve şiirlerden oluşan ve her yıl Noel zamanı yayımlanan tür, girişimci bir kitapçı olan Alman Herr Ackermann tarafından ülkemizde taklit edilmeden çok zaman önce, Almanya'da uzun yıllardır revaçtaydı. Çalışmasının hızlı başarısı, zamanında moda olduğu üzere, aralarında ilk cildi 1828'de çıkan ve özellikle illüstrasyonlarının pek nadir rastlanan görkemiyle hayli dikkat çeken *The Keepsake*¹ adlı bir almanağın da olduğu bir dizi rakip yarattı. Cesur imtiyaz sahiplerinin bu muhteşem kitap için on-on iki bin sterlinden aşağısını harcamadığı aşikâr!

Katkıda bulunmam için bana başvurulmadan evvel, herkesin birlikte anılmaktan onur duyacağı çeşitli meşhur edebiyatçılar bu Almanak'ın iştirakçileri olarak açıklanmıştı; ben de bu doğrultuda, aslında *Chronicles of Canongate*'te yer almak üzere tasarlanmış birkaç fragmanı ve gençlik günlerimin uzun zamandır ihmal edilmiş oyunu *The House of Aspen*'in taslağını büyük bir zevkle yayımcının emrine sundum.

Bununla beraber 1828 tarihli *The Keepsake*'te bu küçük düzyazı öykülerden sadece üçü yer alıyordu ve ilki "Margaret Teyzemin Aynası" başlığını taşıyordu. Bu giriş aracılığıyla, öykünün şimdilerde külliyatıma dahil edildiğini hesaba kattığımızda, bunun sadece bir taslak veya birazcık allayıp pullayacak olursam çocukken Swinton Hanedanı'ndan, üstün fazilet-

1. (İng.) Hatıra, yadigâr. (Y.N.)

lere ve azımsanmayacak bir yeteneğe sahip bir hanımefendinin şömüne başında anlatırken tutulduğum bir öyküsü olduğuna söylemeliyim. Kendisi bir nevi akrabam sayılırdı ve ölümü öyle sarsıcıydı ki –hayatının yarısını onunla geçirmiş bir kadın hizmetçisi tarafından bir cinnet ânında öldürülmüştü– felakatin gerçekleştiği sırada çocuk olduğum için gerçek hayata ilişkin olayların zihnime kazındığı belki de ilk dehşet görüntülerinin acıyla yeniden canlandığını hissetmeden onu hatırlayamıyorum.

Bu iyi kalpli kız kurusu, batıl inançlara fazla meyilliydi ve öbür zevklerinin yanı sıra insan kafatasından yaptığı bir şamdana dikili mumun ışığında odasında tek başına kitap okumaktan hoşlanırdı. Bir gece bu tuhaf eşya birdenbire hareket kabiliyeti kazandı ve şömüne rafının üzerinde acayip daireler çizdikten sonra dosdoğru yere fırlayıp odanın içinde yuvarlanmaya devam etti. Mrs. Swinton başka bir mum almak için sakince bitişikteki odaya gitti ve gizemi oracıkta çözenin mutluluğunu yaşadı. Oturduğu eski bina fare doluydu ve bunlardan biri, en sevdiği *memento mori*'nin¹ içine girmeyi başarmıştı. Her ne kadar kadınsı olmayan bir soğukkanlılığa sahip olsa da, o zamanlar yaşına ve ağırbaşlılığına uygun görülmecek biçimde, doğaüstü varlıklara duyduğu inanç büyüktü; Sihirli Ayna da ayrıca inandığı bir hikâyeydi, hatta kendi ailesinden birinin bu öyküdeki olaylara şahsen tanık olduğunu bilhassa özgüvenle iddia ediyordu.

“Hikâyeyi bana nasıl anlatıldıysa öyle anlatıyorum.”

Hayatının bir döneminde, itiraf etmekle kazanacağımdan övünçten çok daha fazla zamanımı ayırdığım bir ilimle uğraşmış olan okuyucularımın hatırlayacağı aynı türden pek çok hikâye vardır.

Ağustos 1831

1. (Lat.) Öleceğini hatırla. Kökenleri antik felsefeciler ve Hıristiyanlık tarihine dayanan bu söz, aynı zamanda ölümü çağrıştıran nesnelere için de kullanılır. (Ç.N.)

MARGARET TEYZEMİN AYNASI

“Dikkatli duyularımıza bile karşı koyarak
Hayal Gücü’nün oyunlarını oynadığı zamanlar vardır
–Madde gölge gibi, gölge madde gibi görüldüğünde–
Geniş, sarıh ve mimlenmiş paravan
Olanla olmayan arasında parçalandığında
Sanki akıl gözü bakmaya güç kazanmış gibi
Var olan dünyanın sınırlarının ötesine.
Böyle belirsiz rüyalar vaktini daha çok severim
Hayatın tüm kaba gerçeklerinden.”

Anonim

Margaret Teyzem, onları dünyaya getirmek dışında, çocuk sahibi olmaya özgü tüm sıkıntı ve endişelerin üzerine yüklendiği o muteber kız kardeşlerden biriydi. Yarıdışları ve huyları çok farklı olan geniş bir aileydik. Bazıları sıkıcı ve huysuzdu, eğlensinler diye Margaret Teyze’ye gönderilirdi; bazıları haşin, şamatacı ve gürültü-lüydü, sessiz olsunlar daha doğrusu gürültüleri duyul-masın diye Margaret Teyze’ye gönderilirdi; hasta olanlar bakılmaları, inatçı olanlar onun disipliniyle yola gelmeleri umuduyla Margaret Teyze’ye gönderilirdi; kısacası anneliğe has itibar ve payeden yoksundu ama bir annenin her türlü görevini üstlenmişti. Yorucu sorumlu-

lukları artık bitti. Sabahtan akşama kadar küçük salonunu dolduran zayıf ve gürbüz, nazik ve kaba, huysuz ve mutlu çocukların arasında benden başkası hayatta kalmadı; ki küçük yaşta geçirdiğim bir hastalık yüzünden baktığı çocukların en narinlerinden biriydim, ama yine de hepsinden daha uzun yaşadım.

Bu muteber akrabamı haftada en az üç kez ziyaret etmek hâlâ âdetimdir, elim ayağım tuttuğu sürece de öyle olacaktır. Yaşadığım kasabanın banliyösünden yaklaşık yarım mil mesafedeki evine yalnızca biraz uzaktaki anayoldan değil, güzel çayırın arasından geçen yeşil bir patikadan da ulaşılabilir. Hayatta bana eziyet edecek o kadar az şey kaldı ki, bu ıssız çayırlardan bazılarının inşaat alanı olarak ayrıldığını bilmek en büyük üzüntülerimden biri. Kasabaya en yakın yerde birkaç haftadır o kadar çok el arabası işliyor ki, en az on sekiz inç derinliğindeki tüm alanın, aynı anda bu tek tekerlekli araçlara yüklenip bir yerden öbürüne taşındığını düşünüyorum sahiden. Devasa üçgen kalas yığınları da talihsiz malikânenin farklı farklı yerlerinde yükseliyor, hafif bir eğimle yükselen doğu tarafını hâlâ süsleyen küçük bir ağaç grubu, yerlerini tuhaf bir baca korusuna bırakacaklarını beyaz bir boya lekesiyle belirten uyarıyı henüz aldı.

Bu küçük çayırılık alanın bir zamanlar (hatırı sayılır bir ailesi olan) babama ait olduğunu ve azalan servetini ticari bir macerayla kurtarmaya çalışırken içine düştüğü sıkıntılardan kurtulmak için onu parça parça sattığını düşünmek benim durumumdaki başkalarını incitebilir. İnşaat planı uygulanırken hiçbir aksiliğin gözümünden kaçmaması için endişelenen bir grup arkadaşım bu durumu bana sık sık hatırlattı. “Öyle bir çayırılık ki –şehrin en ucunda– şalgam ve patates bahçelerinin dönümü yirmi sterlin ederdi, hele inşaat için kiralansaydı – ah, tam bir altın madeniydi! Ama eski sahibi hepsini kendi elleriyle

yok pahasına sattı!” Beni avutanlar bu konuda çok da hayıflanmama yol açamıyor. Eğer geçmişe kesintisiz olarak bakabilseydim, babamın sattıklarını alanlara şimdiki gelirin keyfini ve gelecekteki kâr umudunu seve seve bırakabilirdim. Çevrenin değişmesine sadece hatıraları yok ettiği için üzülüyorum, Earl’s Closes’ın kırsal haliyle yabancıların eline geçtiğini görmeyi, tarımla parça parça edildiğinde ya da binalarla kaplıyken bana ait olmasından (sanırım) daha çok isterim. Benimkiler zavallı Logan’ın hisleri:

Korkunç saban, mahvetti yeşili
Çocukken başıboş dolaştığım yerlerdeki;
Balta yerle bir etti alıç örtüsünü,
Okul çocuğunun yaz gölgesini.

Yine de, umuyorum ki korkutan yıkım ben hayattayken gerçekleşmez. Her ne kadar kısa süre öncesinin maceracı ruhu bu teşebbüse yol açmış olsa da sonraki değişikliklerin vurgunculuk hevesini epey azalttığını ve Margaret Teyze’nin sığınağına giden ormanlık patikanın geri kalanının o ve ben hayattayken bozulmadan kalacağını düşünmek beni yüreklendirdi. Bu benim için önemli, çünkü daha önce sözünü ettiğim çayırılıkları geçtikten sonra, yolun her adımında ilk anılarımdan bir şeyler var: İşte, aksi bir çocuk bakıcısının kardeşlerimin bağırarak ve atlayıp zıplayarak geçtiği çakmaktaşı basamaklardan beni hoyratça ve dikkatsizce kaldırırken zayıflığımla payladığını hatırladığım merdiven. O ânın bastırılmış acısını, kendi değersizliğimin bilincinde olarak daha sağlam vücutlu kardeşlerimin kolay hareketlerini ve esnek adımlarını gördüğümde hissettiğim kıskançlık duygusunu hatırlıyorum. Yazık, bu güzel gemilerin hepsi hayatın geniş okyanusunda yok oldu ve sadece, denizcilik deyimiyle söyler-

sek, denize en az dayanıklı görüneni fırtına sona erdiğinde limana ulaştı. Sonra, geniş süsenlerden yaptığımız küçük donanmamızla manevra yaparken ağabeyimin içine düştüğü ve Nelson'ın sancağı altında ölmek üzereyken sudan zor kurtulduğu havuz var. Kardeşim Henry'nin fındık topladığı, rupi peşinde koşarken bir Hint cengeline öleceğini pek düşünmediği fındıklık da var.

Bu kısa yürüyüşte hatırlanacak o kadar çok şey var ki –durup bastonuma yaslandığımda ve eskiden olduğum kişiyle şimdi olduğum kişi arasında bir nevi karşılaştırma yaparak etrafıma baktığımda– neredeyse kim olduğumdan şüpheye düşüyorum; ta ki kendimi Margaret Teyze'nin evinin hanımelili sundurmasının önünde bulana dek; evin ön cephesinin çarpıklığı ve tuhaf, çıkık kafesli pencereleriyle, işçiler hiçbirinin öbürüne biçim, boyut ya da onları süsleyen eski moda taş saçaklıklar ve damlalıklar açısından benzememesi için uğraşmış gibi. Bir zamanlar Earl's Closes'ın konutu olan bu evde, hâlâ küçük bir mülkiyetimiz var, zira bazı aile içi anlaşmalarla burası hayatı boyunca Margaret Teyze'ye bırakılmıştı. Earl's Closes'lu Bothwell ailesinin son izi ve baba mirasıyla olan son zayıf bağı büyük ölçüde bu narin sakine bağlı. Ardından tek temsilcisi, sevdiği herkesi yutan mezara doğru isteksizce ilerleyen yaşlı bir adam olacak.

Birkaç dakika böyle düşüncelere daldıktan sonra, asıl binanın kapıcı evi olduğu söylenen malikâneye giriyorum ve içeride zamanın pek de etkilemediği birini buluyorum çünkü bugünün Margaret Teyzesi, on yaşında bir oğlan çocuğunun elli altı yaşında bir adamla aynı oranda yaşlanmış; aynı yaşta! (vay canına!) Yaşlı hanımefendinin değişmez kıyafetinin Margaret Teyze için zamanın durduğu fikrini pekiştirmede hiç şüphesiz payı var.

Kahverengi ya da çikolata renkli ipek elbise, dirseklerde aynı kumaştan fırfırlar, içinde Mechlin dantelinden

başka fırfırlar; siyah ipek eldivenler ya da parmaksız eldivenler; bir kıvrımla geriye taranmış beyaz saçlar ve muhterem çehreyi çevreleyen tertemiz patiska başlı; bunlar 1780'in kıyafeti olmadığı gibi 1826'nın da değildi; tamamen Margaret Teyze'ye özgü bir tarz. Otuz yıl önce oturduğu gibi hâlâ orada oturuyor, kışın ateşin, yazın pencerenin yanında gergefiyle ya da dokuduğu çorapla uğraşiyor; belki de beklenmedik derecede güzel bir yaz akşamında verandaya kadar çıkmayı göze alıyor. Bedeni, iyi yapılmış bir makine gibi, kaderinde varmış gibi görünen işleri yerine getiriyor hâlâ, yavaş yavaş azalan ancak yakında sona ereceğine dair hiçbir işaret göstermeyen bir faaliyetle turunu sürdürüyor.

Margaret Teyze'yi bütün bir çocuk yuvasının gönüllü kölesi haline getiren şefkat ve sevgi, şimdi yaşlı ve hasta bir adamın sağlığı ve rahatına odaklanmış halde; ailesinden geriye kalan son akraba ve ölümünden sonra kimse keyfini sürmesin diye altınlarını saklayan bir cimri gibi, Margaret Teyze'nin biriktirdiği geleneksel hazinede hâlâ kıymetli şeyler bulan tek kişi.

Margaret Teyze'yle sohbetim genellikle ne şimdiki zamanla ne de gelecekle ilgilidir. İhtiyaç duyduğumuz kadar geçmişe sahibiz ve ikimiz de daha fazlasını istemiyoruz; mezarın bu tarafında kalan sonraki günler içinse ne umudumuz ne korkumuz ne de endişemiz var. Haliyle geçmişe dönüyor, ailemizin zengin ve müreffeh olduğu zamanları hatırlayarak şimdiki kötü talihimizi ve önemsizliğimizi unutuyoruz.

Bu küçük giriş sayesinde okur, aşağıdaki konuşma ve anlatıyı anlamak için Margaret Teyze ve yeğeni hakkında yeterli bilgiye sahip olacaktır.

Geçen hafta bir yaz akşamı geç saatlerde, okuyucu-ma henüz tanıştırdığım yaşlı hanımefendiyi ziyarete gitti

Sir Walter Scott, bu derlemedeki iki öyküsünü 1828 yılının sonunda hazırlanan, katkıda bulunan yazarlar arasında Mary Shelley, Thomas Moore, William Wordsworth gibi isimlerin olduğu bir almanak için kaleme alır.

"Margaret Teyzemin Aynası" ve "Goblenli Oda veya Ceketli Kadın" öykülerinin bir araya geldiği derleme, Scott'ın İskoç kültürü, değerleri, inançları üzerine ince gözlemlerinin ürpertici temalarla buluştuğu, her sayfada merak uyandırmaya devam eden bir okuma deneyimi sunuyor okura. Her ikisini de yazarın giriş notuyla sunduğumuz öyküler, defalarca okumaktan sıkılmayacağınız birer korku klasiği.

#kısaklasikler #iskoçklasikleri #fal #hayaletler #uğursuzluk #korku

Kapak İllüstrasyonu: Akif Kaynar

 can

canyayinlari.com | [f](#) | [i](#) | [X](#) canyayinlari

öykü

ISBN 978-975-07-6332-8

9 789750 763328